

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ár 1 évre 8 pengő.

Postatakarékpénztári csekk számla: 43.916.

FŐSZERKESZTŐ: D. Dr. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SÁNDOR.

A sorrend kérdése

Makkai Sándor kartársam a tiszántúli egyházkerület felosztásáról szóló tanulmányára tett nyilatkozatokkal foglalkozván, rám nézve igen megtisztelő módon emlékszik meg azokról a megjegyzéseimről, amelyeket a nyár folyamán e lapban közzétettem. Azt mondja, hogy mi könnyen megegyezhetnénk, nincs köztünk ellentét, csupán a sorrend tekintetében van különbség, mert íme, bejelenti, hogy az egyházmegyéék számának megnövelését és a nagynépeségű egyházközségeknek több egyházközségre osztását ő is programjává teszi.

Azt, hogy miközöttünk ellentét nincs, én elejétől látom és hangsúlyoztam is. Mind azt, hogy baj van, mind azt, hogy mi baj van, mind azt, hogy a bajt orvosolni kell, egyformán látjuk, még nagyjából abban is csakugyan egyezünk, hogy mi legyen az orvoslás módja. Az a kis különbség azonban, amely a gyógyszerek alkalmazásának sorrendjét illetően van köztünk, nem olyan kicsi, mint látszik. Mert a sorrend kérdése nem mindig lényegtelen. Ebben az esetben is nem olyanforma, mint az, hogy a kabátomat a jobb- vagy a balkarommal öltsem-e fel előbb, amin igazán nem érdemes töprengeni, hanem olyan, mint az, hogy a mellényt vegyem-e előbb vagy a kabátot, amiben ha a sorrendet elvétem, egészen elhibázott lesz az öltözetem.

A mi egyházalkotmányunknak alapvető elve, hogy alulról felfelé épül, nem pedig felülről lefelé tagozódik. Az egyházalkotmányunk szellemének tehát csak az az eljárás felel meg, hogy a szervezetben mutatkozó hibákat is alulról kezdjük orvosolni és úgy haladjunk felfelé, ne pedig felülről adott parancsszó immel-ámmal végrehajtása legyen a reform. A felsőbb egyházi hatóságoknak kezében van a kezdeményezés lehetősége, azonkívül a tett változtatások jóváhagyásának joga, ám annak az elhatározásnak, hogy az egyházkormányzási feladatok végzésére mekkora egységek és milyen számmal álljanak rendelkezésre, mégis csak a nagyobb alkatokat elvileg önmagukból alkotó alsóbbfokú alkatoktól kell kiindulni.

Ez a kérdés elvi része.

Ha pedig a gyakorlati lehetőséget nézem és azt vizsgálom, hogy a megfelelőbb tagoltságú szervezkedésre az irányítást melyik esetben lehet inkább reményleni, nem tudok más eredményre jutni, mint arra, hogy az egész egyházkerület könnyebben és eredményesebben végezheti ezt, mint a fél- vagy harmadrész. Minden egyébtől eltekintve már csak azért is, mert a rész-egyházkerület sokkal kisebb ellensúlyt tud adni az esetleg ellenkező egyházmegyének, mint az egész. Például három részre osztás esetén a déli egyházkerületben akkora túlsúly lesz a békésbányai egyházmegye (kivált ha régi nagyságát visszakapja), hogy a hozzácsatolni kívánt függelékek úgysem bírják megakasztani az akaratát érvényesülését. Nem okosabb tehát rábízni, hogy először mint egyházmegye tagozódjék a maga kedve szerint egy nagyobb tekintély jóváhagyásával, mint először egyházkerületté tenni és azután adni meg neki a széttagolás ama jogát, amelyet egyházmegyei minőségben is gyakorolhat?

Végezetül pedig gondolok a Makkai Sándor gyönyörű fejtegetéseire, amelyek veleje, hogy valóban semmit sem ér a jogászkodás és bármiféle emberi okoskodás, mert az egész akció akkor lesz eredményes, ha onnan felülről jön a mozgatóerő, ha a Szent Lélek formálja ki az egyházkerület új szervezetét. Mindnyájunknak dolga ezért könyörögni és mindnyájunknak dolga a magunk körében azon munkálkodni, hogy a Szent Lélek hatását minél többen megértsék és megérezzék. Ez pedig sokkal inkább nyilvánvaló akkor, ha az új szervezet is alulról felfelé épül, mint ha csak jegyzőkönyvi pontok alapján intéződik.

Én egyébként is azt hiszem, hogy a Szent Lélek a magyar református egyháznak több és mélyebben református egyházi munkát szánt, nem pedig több püspökséget.

Ezért látom úgy, hogy a sorrendi különbség nem kicsi különbség még az egyébként egyformán gondolkodók közt sem!

Szentpéteri Kun Béla.

A Tiszántúli Egyházkerület felosztása

Írta: Gaál István esperes.*

Egyházkerületünk felosztásának tervével való foglalkozást, annak pro és kontra megvitatását, különösen abból a szempontból tartom aktuálisnak, hogy most a kérdés az egyházkerület püspökétől indult ki és szinte serkentőleg adatik alkalom annak széleskörű és kimerítő tárgyalására. Régebben a periferiákról indult el a mozgalom, elhangzott egy-egy beszéd, vagy megjelent egy cikk, azonban visszhangja is alig támadhatott, mert a legelső vezetők más felfogása és az ebből fakadó személyi kérdések napirendre tűzni nem engedték.

Egyházkerületünk jelenlegi püspökének magatartása e nagyfontosságú ügynél a személyi kérdést kikapcsolta, az most teljesen elvi síkon mozoghat. Makkai Sándor egyetemi professzor a kérdés minden részletét kimerítő, nagyszerű tanulmánya és Dr. Szentpéteri Kun Béla egyetemi professzor nagyon tárgyilagos s a kérdést más oldalról, más felfogásban tárgyaló hosszabb hozzászólása olyan tiszta képet nyújtottak, hogy újabb momentumot már alig lehet felhozni anélkül, hogy ismételjünk. Felfogásunk szerint erősíthetjük vagy gyöngíthetjük a felhozott érveket, hogy egyházkerületünk közvéleményét egyik vagy másik irányban megnyerjük. A tagadhatatlanul nagy kérdés annyira megérett, hogy az egyház-megyéék és az egyházkerület közgyűlései foglalkozhatnak vele s a döntés megtörténhet.

Nem tartanám helyesnek, ha ilyen vagy amolyan okból megmaradnánk a véleménynyilvánításoknál, mert ha még az a felfogás alakulna is ki, hogy a mai idők nem alkalmasak a gyakorlati keresztülvételre, arra feltétlen alkalmas minden idő, tehát a mai idő is, hogy az elvileg eldöntessék, viszont ha a többség a szétválasztás mellett dönt, akkor a vezetőség megkezdheti az előmunkálatokat s az alkalmas pillanatot felhasználhatja a keresztülvételre.

Egyházkerületünk felosztása vagy fel nem osztása mellett olyan bölcs és tiszteletreméltó elvek, vélemények vannak, hogy egyik felfogás sem zárhatja ki a másikat céljának elérésében. Mindkét felfogás azonban megegyezik abban, hogy a tiszántúli református hitéletet akarja fejleszteni, erősíteni, érezvén, hogy a jelenlegi állapot nem alkalmas a jövő kiépítésére. Tagadhatatlan, hogy a jövő kiépítésének nem első feltétele az egyházkerület felosztása, azonban annak egyik legfontosabb eszköze.

Nézzük egyházkerületünk jelenlegi helyzetét, lelki és anyagi életét mai egységében.

A tiszántúli egyházkerület circa 1.300.000 lelkével hatalmas nagy egység, mellyel nemes büszkeséggel szoktunk dicsekedni. Ha reánézünk térképére, érezzük, hogy innen sugárzik felénk legerőteljesebben a magyar kálvinizmus. De meg kell kérdeznünk, hogy vajjon ez a hatalmas szám egysége tudott-e

ennek megfelelő erőt kisugározni, magának megfelelő helyet biztosítani, döntő befolyásra jutni akár az egyetemes egyház keretén belül, akár azon túl. Meg kell vallanunk, hogy nem. Kifelé sugárzó erejét nem a száma, hanem reprezentásainak a kvalitása döntötte el, a nagy szám a kiválóknak segítségére, a gyarlóknak pedig terhére volt. A sas és a hatalmas tömb egymást vitték, emelték, megvalósított nagy és szép célokat, de bizony amikor veréb szállott az oltárra, akkor legjobb esetben megállott minden, de néha még le is sülyedt belső és külső vonatkozásaiban egyaránt.

Nekem az a meggyőződés, hogy a tömb erejét, legyenek bár tagjai erősek és hűségesek, nem a szám adja, hanem az, hogy milyen vezetői vannak s van-e olyan belső organizmusa, mely a vezetést a legkiválóbbak számára is minden irányban lehetővé teszi.

A régebbi, nyugodtabb életkörülmények között ilyen, a jelenlegi berendezkedés mellett is tudták a kiváló vezetők az irányítás gyepölőjét kezükben tartani, volt idejük az építésre, az ellenőrzésre, a segítségre, az egyházak és lelkipásztorok belső életének megismerésére és helyes értékelésére, az élet és fejlődés érdekeinek megvédésére — azonban ma és ilyen organizmus mellett erre képtelenek.

Lehetne ennél a kérdésnél azt mondani, az a baj, hogy az egyházi közigazgatás is annyira bürokratikus, papír-közigazgatássá fejlődött, hogy ez költ sok erőt s ezt kell leegyszerűsíteni. Nem mondom, ennek a felfogásnak van némi igazsága, azonban, hogy az egyházi közigazgatás annyira megduzzadt, annak elsősorban nem az egyház az oka, hanem azok a rajta kívül álló közigazgatási hatóságok, melyekkel működni s melyekhez alkalmazkodnia kell.

Tessék csak figyelmesen elolvasni a Debreceni Protestáns Lap 29. számában közölt kultuszminiszeri rendeletet, a tanítói fizetéseknel a helyi hozzájárulás új megállapítása vagy leszállítása ügyében, hogy milyen mellékletekkel kell felszerelni a kérvényt, hogy többek között csatolni kell az illető politikai község vagy város teljes költségvetését és teljes vagyonelettárát s ezért az egyik városi gyülekezetnek egy tisztviselője körülbelül három hétig fog dolgozni, hogy a kérvény mellékleteit elkészítse, lemásolja.

Megkell azonban jegyeznünk, hogy minél inkább megismeri az ember akár az egyházi, akár a világi közigazgatást — eltekintve egyes kilengésektől — a helyzet tisztánlátásáért, a helyes elbírálásért legtöbbször szükségesek azok az akták, mert minél nagyobb területre terjed egy közigazgatás, annál inkább az akták adataira van utalva annak elbírálójára.

Egyházi életünkben is minél nagyobb területen működik akár egy egyházmegye, akár egy egyházkerület közigazgatása, annál több ott az akta és annál inkább rá van arra szorulóva. Az az érvelés pedig nem állja meg a helyét, hogy majdnem ugyanannyi az akta, a dolog, ha ugyanazt a munkakört esetleg kisebb területen kell végezni, mert, hogy például az 541 egyházközségből álló tiszántúli egyházkerület püspöki hivatalában sokkal több az adminisztráció, mint a 280 egyházközségből álló dunamelléki egyházkerület püspöki hivatalában — az nem kétséges.

Arra pedig ne gondoljunk, hogy majd visszajönnek azok az úgynevezett régi jó idők — nem, sőt azzal kell számolnunk, hogy az adminisztráció nagyobbodni fog. Régebben egy esperesi hivatalnak

* A szerkesztőség a szerző kérésére megjegyzi, hogy a szerző cikke írásakor még sem a Dr. Makkai Sándor „Választ”-át, sem a püspöki jelentést nem olvasta, de azok utólagos megismerése után sem lát okot arra, hogy cikkén bármit változtasson.

nem volt annyi irodai adminisztrációja, mint ma egy lelkészi hivatalnak van s régebben egy püspöki hivatalnak nem volt annyi, mint ma egy esperesi hivatalnak.

A tiszántúli egyházkerület püspöki hivatala és püspöke a jelenlegi berendezkedés mellett, a jelenlegi adminisztrációt el nem bírhatja s a közösség kára nélkül nem vezetheti. Gondoljunk arra, hogy úgyszólván minden ügy, legyen az egyházközségi, iskolai, lelképásztori, vagy bármely egyházi belhivatalnok ügye, mely túlmegy a kerület határain, csak a püspöki hivatalon keresztül mehet. Ha egy lelkész hivatalába be akarja vezetni a telefont, igazolnia kell, hogy működő lelkész, de ezt nem igazolhatja az esperes, hanem csak a püspök, mert a posta másként nem fogadja el és ezt minden évben meg kell ismételní. Honvédelemhez sem elég az esperes igazolása, hogy az illető működő lelkész, mert csak a püspöki hivatal igazolhatja. Minisztériumok csak a püspöki hivatalon keresztül fogadnak el aktát. Nem mondhatjuk, hogy elég erre az esperes, amikor megkérdezésünk nélkül így adják ki a rendeletet.

De nemcsak külső adminisztrációról van szó, hanem belső, lelki adminisztrációról is, melyre még kevesebb idő jut, a külső adminisztráció pontos elvégzése miatt. A püspök egyházkerülete egyházközségeinek és lelkészeinek nagyobb részét csak névleg vagy csak látásból ismeri — de azok belső életét, értékét, munkáját, küzdelmeit, szükségait nem tudhatja csak a jelentésekből —, a statisztikából alkothat magának néha hamis képet és rendszeren csak ott és csak akkor mélyed bele a belső élet megismerésébe, ahol és amikor valami nagyobb hullámverés vagy lobogó lánggal égés van, amikor már többszörös erőt vesz igénybe a tüzek eloltása, a romok eltakarítása és új élet építése.

Mennyi érték tartatnék meg, mennyi romlás előztetnék meg, mennyi drága erő használtatnék fel hasznosan, ha a belső élet ismeretével, az állandó testvéri vigyázással a bajok megelőztetnének.

Azt mondhatnák erre a megállapításra, hogy azért vannak az esperesek, hogy mint közvetlen szemlélők, vigyázzók és irányítók mindezeket elvégezzék; ez igaz s az esperesek el is végzik ezeket, azonban ezzel nem lehet eltüntetni azt a természetes igazságot és követelményt, hogy a püspök ismerje a kormányzása alatt lévő gyülekezetek és belhivatalnokok életét és milyenségét.

A tiszántúli egyházkerület püspöke pedig ezt nem végezheti el, mert erre időben és erőben képtelen.

Hozzuk szemünk elé e nagy egyházkerület missziói munkáját és anyagi gazdálkodását.

Egyházkerületünknek egy missziói lelkésze van, nagyon szerény fizetéssel s óriási munkakötelezettséggel. Állása kongruás, kiszállási költségei és napi-díja a minimumon alul megállapítva. A vasúti vagy egyéb tényleges fuvardíján kívül napi 3 P, amely ez évben lett felemelve napi 6 P-re. Munkaköre: a gyülekezetek és pásztorok látogatása, evangélizációk kezdeményezése és vezetése, gyülekezeti napok tartása, népfőiskolák szervezése és vezetése, szegénygyermek nyaraltatása, ifjúsági és leánykonferenciák kezdeményezése stb. stb. Ezt az óriási és nagyon fontos munkakört egy ember, legyen akár milyen kiváló, szerény igényű s magát áldozatul odaadó lélek: elvégezni nem tudja. Nem egy, de leg-

alább három missziói lelkésznek kellene lenni, hogy e mindenekelőtt fontos munkakör elláttassék, mert egy missziói lelkéssel csak részletkérdések oldhatók meg, de az egyházkerület programmszerű missziói munkája keresztül nem vihető.

Egyházkerületünk anyagi gazdálkodása a jelenlegi rendszerben nem aknázhatja ki azokat a lehetőségeket, amelyek rendelkezésére állanak. Egyházkerületünk gazdasági hivatala, mely vezeti a Kollégium anyagi életét is, ugyanolyan beosztással és tisztviselői karral működik, mint ezelőtt 20—30 esztendővel. Aki közelebbről látja a hivatal életét, megállapíthatja, hogy a tisztviselők megszakadhatnak, de munkájukat elvégezni soha nem tudhatják. Ez azonban ressort munka, melyet meg lehet oldani egy-két új tisztviselő beállításával, de hol van az irányítás, kezdeményezés, a javak jövedelmeinek rendszeres ellenőrzése s jobban kihasználásuk lehetőségének megteremtése, szükség szerint a gazdasági élet fejlődéséhez alkalmazkodással az egész rendszer átállítása?! A gazdasági hivatal sem tagjaiban, sem vezetőjében a folytonos munkatorlódás miatt erre nem is gondolhat. Nagyfotosságú dolgok elintézése különböző bizottságok, előadók kezébe van letéve, ezek időnként javasolnak, döntenek, állandó permanenciát azonban a dolgok természeténél fogva nem tarthatnak és ebben a gyorsan változó anyagi világban sokszor már akkor határoznak, amikor a kedvező lehetőség szerinti megoldás ideje elmúlt. Már pedig, ha valamikor, akkor most kell az anyagi élet gazdálkodásában a gyorsaság és rugalmasság, mert ez nem olyan akta, amelynek értékét nem befolyásolja az idő.

Mindezekre azért kívántam rámutatni, mert meggyőződésem szerint egy ilyen nagy egyházkerületet a jelenlegi berendezkedés és apparátus mellett nagy s életkérdések megoldásának, belső és külső élet nyugodt és fejlődést biztosító reménységével vezetni nem lehet. Meg kell teremteni azt a berendezkedést, mellyel a jövőt építeni lehet, vagy pedig ami meggyőződésem, szét kell választani, nagyon helyesen három részre az egyházkerületet, mert a kisebb közösségek rugalmasabban és kevesebb költséggel és nagyobb sikerrel végzik el ezeket a feladatokat.

Az adminisztráció szempontjából nagyon helyes és szükséges az egyházmegyék felosztása s ezzel a nagy egyházmegyék megszüntetése. Minél kisebbek lesznek az egyházmegyék, annál jobban megerősödik a belső közösség s annál kevesebb lesz az adminisztrációs kiadás. Ma ugyanaz a helyzet az egyházmegyékben, mint az egyházkerületnél. Nehézkes, fáradságos és költséges külső adminisztráció.

Egyházkerületünknek alig van egyházmegyéje, melyet kétfelé nem lehetne és nem kellene osztani; vannak azonban olyanok is, melyek három részre oszthatók. Általában a jelenlegi 14 egyházmegyéből legalább 30 egyházmegye — beleértve Debrecen új egyházmegyéjét is — bátran alakítható s egészen megváltozna, megjavulna, élénkebbé, s eredményesebbé válnék az egyházmegyék belső és külső élete. Bensőbb közösség fejlődne ki egy-egy egyházmegye egyházközségei, pásztorai és presbiterei között, közelebb tudnák és élnének egymáshoz — az esperes nem őrlődne fel a külső adminisztrációban, vigyázva, hogy a közalapi, nyugdíj- és közigazgatási járulé-

be legyen fizetve, a szinte hetenként megjelenő nagy statisztikai úrlapok pontosan ki legyenek töltve és nemcsak azokkal az egyházakkal és lelkészekkel foglalkozni, ahol baj van, szóval nemcsak végrehajtója és csendőre lenne az egyházmegyének, hanem lenne ideje arra, hogy egy olyan közösséget alakítson ki, amelyben a pásztorok lelke összehajol, s a szent közösségben nem ritka alkalomként, hanem állandóan ki van nyitva Isten Igéjének könyve. Ebben a testvéri közösségben a pásztorok nem lennének annyira magukra hagyva, mert a legárvább állapotban a református lelkipásztor él, akivel amilyen keveset törődnek, éppen olyan sokat várnak és követelnek tőle. Dolgozik a kimerülésig, de azért azt tudják róla, hogy a legkényelmesebb életet éli és csodálkoznak rajta, ha kiejti száján, hogy nagyon sok dolga van. Valljuk meg őszintén és nyíltan, hogy minden társadalmi megmozdulás gyakorlati keresztülvitelét, tehát a tényleges munkát a lelkészekre bizzák s azt egészen természetesnek veszik, hiszen, mint mondani szokták: a tiszteletes úr ráér, úgy hogyha van és amennyi társadalmi, gazdasági, szociális alakulás van az altruizmus jegyében, azt a lelkipásztor végzi, ellenben anyagi élete felől senki nem érdeklődik. A lelkipásztor, akinek mindent kell tudni, akár tanították meg reá a teológián vagy káplán korában, akár nem.

Amikor e sorokat írom, nem érzem, hogy eltertem volna a tárgytól, mert ebbe ez nagyon is beletartozik.

Kisebb egyházmegyei közösségben hamarabb ki fog alakulni ennek a kérdésnek is a megvitatása, nyilvánosság elé hozása és a rendezés útjának megmutatása.

Milyen értéket lát a mindenkori kormányzat nemzeti és valláserkölcsei szempontból a református lelkipásztor munkájában s ez értékhez mérten érzi-e szükségét annak, hogy anyagi helyzete rendeztessék, amikor céljai elérésére munkáját állandóan igénybeveszi. Ezt a kérdést minél előbb éppen a nemzeti érdekek szempontjából szőnyegre kell hozni.

A kisebb egyházmegyében sokkal kevesebb lesz a közigazgatási kiadás, amikor az egyházak közel fekszenek egymáshoz, a megye területe nem nagy, nem kellene nagy úti számlák, nem kellene külön előadói tiszteletdíjak, lecsökken az esperesi hivatal kiadása, az esperesek tiszteletdíja stb. stb. Nem tudom elfogadni azt az érvet, hogy akár a kerület, akár az egyházmegyék felosztásával a közigazgatási költség nem kisebbenedne, hanem még nagyobbodna. Természetesen a nagy tiszántúli egyházkerület püspökének reprezentációs kiadásaihoz ne akarja mérni kiadásait és javadalmát a belőle alakult három kerület püspöke s ugyanígy a felére meg harmadára csökkent egyházmegyék esperesei se.

Az államsegély kérdésével kapcsolatban tagadhatatlan az volna az ideális helyzet, ha a magyarországi református közösség céljai elérésében csak a maga anyagi erejét használná, azonban ez olyan ideál, amelyet megvalósítani nem lehet s bizonyos vonatkozásokban nem is volna célszerű. Az államtól való anyagi függetlenség nem vonhatná maga után a vezetés feltétlen függetlenségét. Ez esetben is kötelességszerűen alkalmazkodnia kellene a hozott törvényekhez és rendeletekhez, mert állam az államban senki nem lehet, legfeljebb anyagi függetlenségé-

vel, de még inkább szellemi és különösen hatalmi erejével a saját érdekeit védő befolyást gyakorolhat. Például a tanügy életében ma is vannak olyan iskolák, melyek fenntartásához az állam semmi címen nem járul hozzá, azonban a fennálló iskolai rendelkezésekhez éppenúgy kell alkalmazkodnia, mint az államsegélyes iskoláknak s ez esetben igazán felesleges jócskekedet a nagy áldozat, amikor más oldalon éppen más a tendencia. Az állam és egyház különválása esetén pedig — amit egyes berkekben vagy mint rémképet látnak, vagy a saját különös és burkolt államellenes felfogásukban ambicionálnak — igazán nem befolyásolja a kérdést, mert minden további tárgyalások nélkül egyszerűen az állam birtokába és rendelkezésébe jut mindennemű tanintézet. És ez elsősorban az állam, de az egyházak nagy kárára is, szétválás nélkül is megtörténhetik. Tudom én azt, hogy nem ezen van a hangsúly, de az egyházak más, tanügyön kívüli, missziói stb. intézményei pedig úgyszólván az egyházak birtokában maradnak, akár államsegéllyel épültek azok, akár nem. A személyi anyagi kérdések a legnehezebbek, ezeket azonban elsősorban az befolyásolja, lesz-e az egyházaknak adószedési joga, illetve kap-e arra az államtól jogsegélyt. Nekem ugyan az a felfogásom, hogy az állam erre a lejtőre soha sem fog jutni, más államok szomorú példája és nemzetünk sorsát szívükön viselő férfiak ezt a destruktív törekvést mindig meg fogják akadályozni. Nem látok benne semmi veszedelmet, hogy három kerületre szakadás esetén az államtól megfelelő segélyt kérjünk és kapjunk, ellenben az újabb kétszer 500 hold föld javadalom biztosítását, illetve kérését nem látom szükségesnek és célszerűnek; a református közösségnek erre nem kell törekednie, mert éppen ellenkező az irányzat, amit nekünk helyesnek kell elismernünk. Különböztetni enélkül is lehet megfelelő javadalmat biztosítani a két új egyházkerület püspökének.

Az egyházkerület felosztásának idejét az államsegély kérése és kérdése szempontjából nem tolnám ki az úgynevezett háború utáni időre, nem elégednék meg azzal, hogy ezt a kérdést majd csak a háború után viszem az államkormányzat elé. Véleményem szerint, mint ahogy minden vonatkozásban nagy építések, beruházások eszközöl — nagyon helyesen — az államkormányzat, ezt a nem kevésbé fontos lelki beruházást is el tudja végezni s ki tudja, milyen feladatok előtt fogunk állani háború után s ki tudja emiatt mennyi időre fog eltölteni ismét ez a szerintem — igen nagy kérdésünk.

A szétválasztással kapcsolatban a Kollégium ügye a legnehezebb, legfontosabb és legfellebbezhető kérdés.

Kollégium — a szellemi édesanyánk — életét feltétlen biztosítani kell. Való igaz, hogy a Kollégiumot száz évvel ezelőtt iskolájának tartotta az egész egyetemes református egyház, azonban az élet természetes és helyes fejlődése következtében új református iskolák létesültek s az érdeklődés és áldozat megoszlott. Ma már csak a tiszántúli egyházkerület a fenntartója, azonban hatósugarai, az egyetemmel együtt, ma is túlvilágítanak az egyházkerület határain. Meg kell állapítanunk azonban azt is, hogy a Kollégium jelentősége, a református emberek lelkében az egyetem felállításával nemhogy nagyobbodott volna, hanem kisebbedett. Az egyetemet

nem tartotta annyira magáénak s nem is tarthatta a dolog természeténél fogva. A református közösség előtt a református egyetem képe rajzolódott ki s mivel ez nem úgy épült ki, ahogy elgondolta — szorosabb érdeklődését tovább nem képezte, viszont mivel az egyetem felállításával a Kollégium üresedett meg, annak jelentősége is megkisebbedett szeme előtt. Kifejezetten közhangulat volt ez éveken keresztül a maga részletigazságával s annak a szeretetnek jegyében, mely többről ábrándozott, többet kívánt, mint ami éppen az egyetemes reformátusság érdekében helyes és megengedhető. A debreceni egyetem református jellegének kimondásával, ugyanolyan joggal legalább két róm. kath. egyetem lenne, reánkérve több hátránnyal, mint a magunk egyetemének gondolt előnyével.

Azt megengedem, hogy a budapesti m. kir. tudományegyetem inkább róm. kath. jellegű, mint ahogy a debreceni református jellegű, ezt azonban kisebbségünk mivoltában keressük és értsük meg. Gondoljunk arra, hogy a múlt évtizedben az akkori kultuszminiszter, a Szegeden letelepült kolozsvári egyetemen világnézeti tanszéket állított fel, bizonyára nem a református világnézet erősítésére. De éppen e tendencia és kisebbségünk tudatában kell nagyobb érdeklődéssel és szeretettel lennünk a debreceni egyetem iránt s a tudomány egyetemének tiszteletben tartása mellett biztosítanunk ott az evangélium levegőjét, melyre meg is van a módunk s a debreceni egyetemre féltő és áldozatos szeretettel ne csak a tiszántúli népe nézzen, hanem a reformátusság egész egyeteme.

Bizonyos azonban az is, hogy a lelkész- és tanárképzés az egyetem felállításával nem sikerült úgy, mint ahogy szeretttük volna. Ezt pedig keressük az akkori szellemben, mert ha ma történe az átadás, bizonyára nagyobb gond fordítatnék erre.

Nagyon téves és felületes felfogás az, ha valaki a Kollégium jelentőségét kisebbíti az egyetem felállításával. Az egyetem a Kollégium gyermeke, annak folytatása, jelentősége nem kisebb a benne maradt intézményekkel s benne a lelkész- és tanárképzés azon részének megoldásával, melyet az egyetem felállításával részben figyelmen kívül hagytak, részben keresztül sem vihettek.

Nemcsak a tiszántúli egyházkerület, hanem az egész református közösség szempontjából ma nagyobb jelenőségűnek kell lennie a Kollégiumnak, mert minél erősebb az, annál közelebb lesz hozzánk az egyetem. A Kollégiumban ki kell építenünk a lelkész- és tanárképzést. Életkérdése mindkettő az egyetemes református egyháznak. Egyformán érdekek fűződnek mindkettőhöz.

Ki kell építenünk a Kollégiumban az egyetem mellett a lelkészképzőintézetet s azt zárt intézetté tennünk, ahol a theologusok minden vonatkozásban teljesen ingyenes kiképzésben és ellátásban részesülnek. Ez az első és majdnem egyetlen feltétele annak, hogy a néhány év múlva bekövetkező katasztrófális lelkészhiány megszűnjék, illetve csak rövid átmenetű legyen s ugyancsak be ne következzen a jövőben a katasztrófális lelkészhiány. Az egyetem mellett, annak tanárai közreműködésével mintá-lelkészképzőintézetet kell teremtenünk a legkiválóbb, tudományban és egyéniségben arra külön kiválasztott vezetőkkel, hogy az a theologusnak olyan családi köre legyen,

ahol a tudománynak sokszor ridegsége mellett megtalálja azt az evangéliumi szeretetet, a hitben féltő gondot, megtalálja azt a nevelést, mely egész emberré teszi és képesíti arra, hogy jó pásztor legyen.

Amilyen kevés törődés volt — bizonyos vonatkozásban — a múltban a theologussal, éppen olyan nagy gondot kell fordítani rá a jövőben. Kétségbeesnek, ha nem véletlenül tekinteném azt, hogy ebben az iskolai esztendőben éppen a legnagyobb egyházkerület egyetemére, illetve lelkészképzőintézetébe iratkoztak be a legkevesebben. Értesülésem szerint Debrecenben 6, Pápán 8, Kolozsváron 10, Sárospatakon 12, Budapesten 19. Ezek a számok intenek és gyors cselekvésre buzdítanak bennünket.

A Kollégium és lelkészképzőintézet jövőjét éppen ezért nem az egyházkerület felosztása befolyásolja döntően, hanem berendezkedésének, vezetőinek, tanárainak milyensége, éppen úgy, mint a debreceni nagy egyház külső- és belső életének nagyságát nem számszerűsége, hanem vezetőinek és elsősorban pásztorainak milyensége dönti el.

Teljes mértékben igaz, hogy a mai egyházkerületben is sokan vannak, akik nem viseltetnek a Kollégium iránt olyan szeretettel és áldozattal, mint ahogy várnánk tőlük s hogy ezt sokszor az befolyásolja, hogy az illetők nem a Kollégium neveltjei voltak és helytálló az aggodalom, miszerint az egyházkerület szétosztásával ezek még kevesebb felelősséget fognak érezni a Kollégium iránt. A Kollégium azonban minél nagyobb szellemi erőt fog kisugározni magából, annál közelebb fog hozzá húzódní a lelke, szíve, az áldozata elsősorban a tiszántúli pásztoroknak, presbitereknek s atyafiaknak, akár egy, akár három kerületben élnek.

E kijelentésre rá lehet mondani, hogy ábránd, kegyes óhaj, azonban a Kollégium belső erejének biztosításához a külső erő, a pénz is szükséges.

Az egyházkerület szétosztásával a Kollégium anyagi élete részben biztosítottatik azáltal, hogy a Kollégium vagyona osztatlanul megmarad, de megmarad a nagy egyházkerület vagyona is a felosztási terv szerint a debreceni egyházkerület birtokában, viszont a megkisebbedés folytán előálló kevesebb kiadás különbözete a Kollégium javára fordítható és fordítandó. Ezenkívül az egyházkerületi közigazgatási járulékból levő azon lélekszám szerinti fillérek, melyek a Kollégiumra fordítottak, megmaradnak az új egyházkerületnek járulékaiban is, mint kollégiumi járulék s akkor biztosítva lesz az eddigi hozzájárulási összeg. Meggyőződésem, hogy ennek nem lesz semmi akadálya, ezt boldogan adja, boldogan vállalja kötelezően mindenki, egyénenként és összességben egyaránt, mert hiszem, hogy tiszántúli reformátussága, akár egy, akár három kerületben él, a debreceni Kollégiumot mindig szellemi édesanyjának fogja tekinteni.

A Kollégiumon kívüli közép-, középfokú és népiskolák szellemi és anyagi helyzetét nem hátrányosan, hanem előnyösen befolyásolná a kerület szétosztása, mert itt is érvényesülne az az elv, hogy a kisebb közösség felügyeleti szerveivel a kisebb munkakörben több időt tudna szentelni annak ellátására és kevesebb költségbe kerülne.

Tanügyi közigazgatásunk ügyis nagy összeget emészt fel, annak ellenére, hogy annak vezetője a

maga kiválóságával és áldozatával óriási munkát végez és minden ügyet elvégezni mégis képtelen. Egyáltalában nem mondható ideális állapotnak, hogy a református középiskolákban tandíj és egyéb címen többet kell fizetni a növendékeknek, mint más ugyanolyan jellegű iskolákban. Ma minden középiskolás növendék 8 pengő külön díjat fizet a tanügyi közigazgatás ellátására.

Az egyetemes egyházban, egyházkerületekben s egyházmegyékben új ellenőrző és irányító szervek felállításával a nyugdíjintézeti és közalapi járulékok szándékolt emelésével, az egyre szaporodó jótékony, szociális, missziói célok és intézmények támogatásával az egyházközségek közegyházi terhe, közigazgatási járuléka hivatalosan és nem hivatalosan, de elvárt áldozattal egyre nő. Pedig már éppen itt van az ideje annak, hogy ez az emelkedés megállapítsák, mert az egyes egyházak költségvetésének egészen ijesztő százaléka a közegyházi teher. Az egyházkerület s az egyházmegyék szétosztásával lehet egyedül ezt leszállítani, vagy legalább is a továbbemelkedést megállítani, mert a kisebb területen működő ellenőrzők, hivatalosak sokkal kevesebbe kerülnek, sőt főhivatásuk mellett is el tudják vállalt munkakörüket látni.

Különben erről a kérdéstről külön fejezetet lehetne írni, függetlenül a szétosztástól, vagy szét nem osztástól, mert ezeknek az új állásoknak kreálása, amellyel, hogy nem feltétlen szükséges, meg tudunk nélkülözni is élni, egyre nagyobb terhet ró az egyházakra s ezek miatt aztán nem jut arra a célra, amire pedig jutni kellene. Az egyetemes egyház s benne a kerületek és egyházmegyék éppen a legfontosabbra, a missziói célra költenek legkevesebbet azért, mert a pénz kell másra, másod-, harmadrendű dolgokra.

Dr. Szentpéteri Kun Béla professzor nagy bölcseséggel mutatott rá az egyházkerületi nyomda hatalmas jelentőségére, ami pedig sokaknak nem képezi érdeklődése tárgyát, sőt néha bizonyos animozitással viselkednek a nyomda s különösen annak egyik szerve: a Méliusz-könyvkereskedés iránt. — A nyomdát drágának, a „Méliusz“-t pedig olyan hivatalnak mondják, ahol a benne ülők azt hiszik, hogy ők érettek vannak a felek s nem ők a felekért. Minden intézménynél vannak hibák, tévedések, vannak a nyomdánál is, a Méliusznál is, azonban általánosítani s egyes esetekből közvéleményt kovácsolni, magunk elleni bűn. Sokan úgy vannak a nyomdával s a Méliuszszal, mint sokszor a szövetségessel a szövetségi tagok, mert magukénak tudják, amilyen sokat követelnek tőle, éppen olyan keveset akarnak érte áldozni. Az egyházkerületi nyomda ma az országnak egyik legnagyobb nyomdája; igaz, hogy néha drágább, mint más nyomda, de azt az elsőrendű munkát, amit ad, nem is lehet adni azon az áron, mint esetleg más nyomda másodosztályú munkáját. De ez a drágább jelszó sem fedi mindig a valóságot, adott esetben alkalmam volt meggyőződnöm az ellenkezőről s hozzáteszem, minél többen és többen vesszük igénybe, annál inkább várhatjuk az áruk lejjebbállítását. Van hiba a Méliusznál, az intézményt azonban ne tévesszük össze a vezetéssel, hozzátéve, hogy annak vezetője kötött rendelkezéssel működik s hogy az áruk és különösen a fizetéssel kapcsolatban sokszor talán rideg, ennek olyan sú-

lyos és szomorú oka van, mely éppen nem a Méliusznál keresendő.

Nekünk a nyomdára ma már büszkeséggel kell tekintenünk, mert az a kitűnő vezetés mellett nagy értékévé vált egyházkerületünknek.

Azonban az egyházkerület szétválasztásával kapcsolatban életét és jövőjét egyáltalában nem látom bizonytalannak, sőt olyan feladatok megoldása vár rá, mellyel még tovább fog nagyobbodni és erősödni. Az egyházkerület nyomdájának fiókokat kell alakítani az új egyházkerületekben, be kell hálózni az egész Tiszántúlt. Örömmel fogják fogadni mindenütt együtt a maga hasznával és a kerületek támogatásával. Csak meg kell lenni erre a vállalkozási kedvnek s én hiszem, hogy megfelelő lehetőség mellett ez meg is fog történni.

Új egyházkerület vagy kerületek alakításánál példa lehet előttünk a királyhágómelléki egyházkerület alakulása, élete és működése. Nehezebb időt és körülményeket el sem lehet képzelni, ahogy az alakult és tudott nemcsak élni, hanem nagyszerű teljesítményeket felmutatni, sőt belső és külső adminisztrációja sokkal szerencsésebb, sikeresebb volt, mint a tiszántúli nagy egyházkerületé, volt mindenre ember, illetve azokra volt ember, melyekre elsősorban kellett.

Annak tudatában, hogy a ma fennálló egyházkerületekben a függetlenség, a különélés nagyon sok vonatkozásban túlteng, majdnem azt mondhatnám, ahány egyházkerület, annyi egyház, mégis a nagyobb partikularizmustól nem félek, mert az a tiszántúli egyházkerületnek három részre osztásával sem lehet nagyobb.

Ez lehet történelmi maradvány, lehet szervezeti hiba, melyet a kerület szétosztása nem befolyásol s amelyet egészen más úton lehet és kell megoldani. Nálunk az egység sokszor alapvető kérdésekben sincs meg. A kerületek nem egyszer féltékenyek egymásra, nem egyszer valóságos kínai fal van közöttük; azonban valjuk meg, nem is annyira a kerületek között van ez, mint inkább azok vezetői között. Gondoljunk az egységes liturgiára, mely még ma sincs meg s a református ember még mindig megtévedhet abban, ha különböző vidékekre megyen s résztvesz az ottani istentiszteleten. Gondoljunk az egyes theológiák szellemi irányára, a segédlelkésznek kerületükön túli elhelyezkedési próbálkozásaira stb. stb.

Tiszántúl három egyházkerülete azonban nem hogy növelné a partikularizmust, hanem helyzeténél, adottságánál fogva még sokkal inkább kisebbitené, egyenesen javulást hozna ebben a tekintetben.

Az egyházkerület szétválasztásával nem gondolom, hogy az a hierarchia felé való további közeledést jelentené. Természetesen kikapcsolom még a gondolatát is annak, hogy az alakuló három egyházkerület három püspöke közül egy a másik kettő fölé állíttatnék, valamint azt is, hogy két kerületnek ne legyen püspöke.

Egyházalkotmányunk kizárja a fő- és alpüspökségeket, éppen úgy a fő- és alpereseket, kizárja azt is, hogy egy egyházkerület püspök, illetve elnökség nélkül működjék. Sőt minél nagyobb területen kell szolgálni egy püspöknek, annál inkább kisebbedik a primus inter pares elve, annál inkább püspök és nem első sorban lelkipásztor és annál inkább tűnik fel

szolgálat uralkodásnak. A gyakorlat mutatja, hogy minél nagyobb az egyházkerület, vagy egyházmegye, a sokkal több adminisztráció a dolog természeténél fogva sokkal jobban elvonja a püspököt vagy esperest saját egyháza pasztorációjától. Az episkopalizmus vagy hierarchia nem a püspökök több vagy kevesebb számától, nem is attól függ, hogy püspöknek nevezetük, hanem a belső szervezettől. Főnek, vezetőnek lenni kell, bárhogyan nevezük is azokat, akik az Anyaszentegyház szolgálatát végzik az irányításban, az ellenőrzésben s a törvényes rendelkezések betartásában. És éppen az egyházkerület szétosztásával, a kisebb közösségek megteremtésével tudunk közelebb jutni ahhoz, hogy az egyházközségek életének nagyobb ismeretével, a lehetőségek jobb megvalósításával és kiaknázásával, az élénkebb ráhatással szaporítsuk a lelkipásztori állásokat úgy és ott, ahol és amikor erre a szükség megvan s a pásztor életlehetőségei is biztosítva vannak, mert annak azután nem sok az értelme, hogy az illető pásztor ügyeskedésétől és életművészetétől függ, hogy tisztességesen meg tud-e élni, vagy pedig rongyoskodik családjával együtt.

Én, amikor az egyházkerület felosztásában Tiszántúl református népének egyedeiben és közösségeiben erőteljesebb misszióját, rugékonnyabb és eredményesebb vezetését, a külső adminisztráció kisebbedését és sokkal kevesebb költségét látom és vallom, akkor előttem úgy az egyházkerület s ezzel együtt az egyházmegyék, valamint a püspökök és esperesek szaporítása csak az a szükséges eszköz, mellyel a szent célt elérni tudom.

Az akadályokat nem úgy nézem, hogy azok legyőzhetetlenek; az örök emberi gyarlóságok felett meglátom azok szent törekvéseit is és a külső forma felé felemelem azt a belső életet, melynek megerősítéséért alázatos lélekkel és odaadó szent indulattal mindent el kell követnünk.

Én egyházkerületünk és egyházmegyéink felosztásában Tiszántúlon az evangéliumi élet, a református öntudat megizmosodását, kivirágzását látom.

Ne féljünk mi az akadályoktól, ne mondjuk az időt alkalmatlannak, hanem ha érezzük a megoldásból fakadó nagy előnyöket, úgy lelkünk odaadásával és imádságával, késlekedés nélkül fogjunk hozzá a gyakorlati kivitelhez, segítsünk egymáson, hogy Istenünk megáldó kegyelmét remélhessük.

Igyekeztem tárgyilagosan és őszintén szólani egyedül a cél érdekében, egyes helyeken talán a tárgyától el is hajoltam, de csak azért, hogy a jelenlegi állapot megmutatásával erősíteni próbáljam kialakult felfogásomat.

Lehetett volna, sőt szerettem volna még több oldalról is megvilágítani a kérdést a mai állapotban és a szétválasztás lehetőségében, mert minél többet foglalkozom a kérdéssel, annál inkább látom a mai helyzet súlyos, szinte lehetetlen voltát és a szétválasztás megoldásának mindnyájunk javára történő igen nagy előnyét.

* A szerkesztőség megjegyzése. Hogy a Gaál István esperes tanulmányát, teljes terjedelmében, megszakítás nélkül most közölhessük: mai lapszámunkat 10 oldal terjedelemben jelentettük meg s egyéb rovatainkat összevontuk.

Lovassy István, a hitbuzgó kisújszállási egyháztag

(1820—1902.)

Lovassy Istvánról, mint a kisújszállási egyháznak vezető tagjáról, támaszáról emlékezni kegyeletes kötelesség. 82 évre terjedő földi pályafutása alatt nem kis része volt a népes kisújszállási egyház intézményeinek istápolásában, anyagi erősítésében. Halála 40 éves évfordulóján szólaljon meg a kegyelet, tárjuk fel a mai nemzedék előtt a város és egyház vezető polgára életének főbb eseményeit, melyek szorosán kapcsolódtak a református egyház sorsa szerencsés alakulásával.

Lovassy István Nagyszalontán született 1820-ban. Atyja Lovassy István földbirtokos, megyei táblabíró, anyja Illéssy Erzsébet volt.

Nem közönséges mult fűződött családjukhoz! Atyja a szabadság és alkotmányos érület gondolatától áthatott férfi, gyermekei László és István önálló gondolkozású ifjak.

Ismeretes Lászlónak tragikus sorsa, aki mint az 1832—36. országgyűlésen megjelent jurátus, a Társulási Egyesület megalapítása, bátor magatartása miatt 1836 május 30-án elfogatott, az Újépületben és Spielberg várában tett rabsága alatt elméjében megzavarodva tért haza, mint elmebeteg végezte be életét 1892-ben. Sírfelirata célzás tragikus sorsára:

„Életéről a történelem beszél,
Áldás és béke emlékeztén!”

István már gyermeknapjaiban nagybátyjának, Illéssy János földbirtokosnak, a hevesnagykunsági egyházmegye gondnokának házába kerül Kisújszállásra, itt nyeri a középiskola alsó osztályainak megfelelő kiképeztetést. Kiváló tanítványa Török Pál kisújszállási rektorának, a későbbi dunamelléki egyházkerület püspökének. Majd Debrecenben tanuló, a Kollégiumban tesz érettségi vizsgát. Mérnöknek készül, az érettségi után az akkori idők szokása szerint mérnökök mellett gyakorlatot folytat, ilyen módon Dél-Magyarországra kerül. Itt éri a szabadságharc, 1848-ban belép a honvéd hadseregbe. Sikereiben gazdag katonai pályája alatt századosi rangot nyer, br. Vécsey tábornok parancsnoksága alatt résztvesz a temesvári és az Al-Duna vidékén lefolyt ütközetekben, Kossuth a Hivatalos Közlönyben dicsérettel tünteti ki.

A világosi fegyverletétel után Kisújszállásra jön vissza, annyival inkább, mert nagybátyja, Illéssy János kormánybiztosi tevékenysége miatt menekülni kénytelen. Illéssy János elfogatva, Josephstadtban szenved 4 éves fogságot, így javai gondozásra szorulnak.

Nagybátyja jelentős szerepkört töltött be a közelet terén. 1828-ban a hármaskerület által nagykun kapitánynak megválasztva, József nádor megerősítési megválasztását, 1848-ig viselte tisztét, már ekkor 102 év óta töltik be az Illéssyek a nagykun kapitányi megbízást. Az 1830. évi országgyűlésre a jászkun kerületek részéről követül választott ezen országgyűlésen V. Ferdinánd által aranysarkantyús vitéznek ültetett. Résztvesz az 1832—36.

országgyűlésen is, 1848-ban Jászberény ad neki követi megbízást.

Az 1848—49. események alkalmából a függetlenségi harcban a honvédelmi bizottmány által a jászkuin területben teljhatalmú kormánybiztossá, majd a felelős magyar minisztérium által a hétszemélyes tábla bírójává nevezetett ki. A hevesnagykun-sági egyházmegyének segédgondnoka lett.

E kiváló férfi hazában nőtt fel Lovassy István, édesanyja Illéssy Jánosnak lévén nővére. Lovassy-nak az egyház szolgálatában szerzett egyéb kiváló érdemei mellett megemlítjük, hogy az 1892—93. években a helybeli hatosztályú református gimnáziumnak főgimnáziummá fejlesztése tervét ő is lelkesen felkarolja. A helybeli vezetőkkel együtt megnyeri a tervnek jóbarátját, Horthy István kenderesi nagybirtokost, egyházmegyei gondnokot, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnál eredményel hatnak közre a főgimnáziummá fejlesztés érdekében. Amikor a terv valóra vált, az államszerződés megkötöttet s a főgimnázium díszes épülete 1894 szeptember 12-én a nyilvánosságunk átadatik, elhunyt Miklós nevű fia emlékére ezerpengős alapítványt létesít a szegénysorsú, jeles előhaladású gimnáziumi tanulók javára. Azután is haláláig az iskolának lelkes barátja, jelentős vagyon birtokában azoknak anyagi támogatója.

Kisújszállás terjedelmes, 36 ezer kat. hold külhatárában haláláig, 1902-ig, két ízben, az 1850. és 1884. években történt földosztás. A belső, a városhoz közel eső földek felosztását követte a lapályos réti területek elosztása, az osztás mindig a régi törzsvagyon — tökeföldek — arányában történt.

A vezetőknek, köztük Lovassy Istvánnak volt gondjuk, hogy a református egyház, mint iskola-fenntartó, egyházi és iskolai terhe hordozásában jövedelmet nyújtó ingatlant nyerjen, elviselhetetlen közadó ne terhelje a város református lakosságát egyházi és kulturális terhe hordozásában. Így mindkét osztás alkalmával hasított ki jelentékeny terület iskolai célra az egyház javára, e földek terjedelme 650 kat. hold. Ezért építhetett aránylag az egyháztagok különös megterhelése nélkül, 1894-ben államsegéllyel díszes, modern főgimnáziumi épületet a kisújszállási egyház; maga fenntartja a főgimnáziumot és 23 tanerős elemi iskoláit. Mindezekben Lovassy Istvánnak jelentős volt szerepe.

Az 1871. évben hunyt el Győry Lajos kisújszállási lelkész. A gyülekezet az időközi papot, Nagy Imrét választja meg lelkésznek, ő azonban a kisebb tiszasasi parókiát tartja meg, egyidejűleg oda is elválasztatván. Lovassy István mutat helyes utat a papi állás betöltésében, midőn támogatásával az árván maradt Győry-család leendő vejét, Dorogi Lajos segédlelkészt ajánlja, választatja meg a megüresedett papságra.

Ha tanácsra van szükség, a város és egyház vezetői kikérik véleményét, soha nem zárkózik el az irányítás, esetleg a segély nyújtásától. Holta napjáig megőrzi vezető tisztét.

Nevét tisztelettel emlegeti Kisújszállás város közönsége. Hamvai az Illéssyék sírja mellett pihennek a déli Kőztemetőben lévő családi sírboltban. Kegyelet száll felé, poraira Isten áldását kéri a mai idők nemzedéke.

(Kisújszállás.)

Barla Szabó Jenő.

Hírek az egyházmegyékből

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Egyházi konferencia a Csapókertben. A csapókerti református egyházzrészben november 27—28. és 29-én Danesházy Sándor lelkipásztor vezetésével egyházi konferenciát rendeznek. A konferencia előadói Kovács József, Dr. Erdey Mihály, Uray Sándor, Szabó Gyula, Veronika diakonisszatestvér, Ács Mihály és Czirják István lesznek. Az imaórákat Danesházy Sándor vezeti.

Jánosi Zoltán emlékezete a debreceni presbitériumban. A múlt héten tartott presbitériumi gyűlésen Dr. Juhász Nagy Sándor egyházi főjegyző ismertette a füzessgyarmati egyház értesítését Jánosi Zoltán volt debreceni lelkipásztor haláláról. A presbitérium őszinte és mély részvétellel fogadta a bejelentést Jánosi Zoltán elhunytáról, emléket jegyzőkönyvben kegyelettel megörökíti és az özvegyhez részvétliratot intéz. A test elmulása után — hangzott a határozat — azokat a maradandó lelki értékeket kell szemlélni Jánosi emlékében, amelyeket ő Isten különös kegyelméből kapott és amelyek halála után is ránk visszasugároznak. Révész Imre püspök ezeket fűzte az előadó szavaival: Egyházunk minden időben egyik legmarkánsabb egyéniségű és igehirdetésével legmélyebb nyomokat hagyó lelkipásztorának emlékezetét Isten színe előtt áldjuk.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

Jubileumi ünnepség Tiszaesésén. Orosz Kálmán tiszasésesi lelkipásztor 25 éves lelkészi szolgálatának és 25 éves házassági évfordulójának alkalmából ünnepséget rendezett a gyülekezet, amely alkalomból Dr. Harsár Géza szatmári ügyvédet, Tiszaesése község szülöttjét beiktatták az egyházközségi főgondnoki tisztebe, a nemrég elhunyt nagy író: Móricz Zsigmond örökébe.

Az ünnepi istentiszteleten az igehirdetői szolgálatot Török József, a szatmári egyházmegye esperése végezte Márk. X. 35—15. versei, mint lekió és I. Sám. VII. 12. v., mint textus alapján.

Az ünnepelt lelkipásztornak az egyház tanítója és gondnoka egy ezüst tintatartót adott át, mint hálás gyülekezet ajándékát. Az ünnepségen résztvettek a főgondnok és a lelkipásztor tisztelői, hozzátartozói is és együtt adtak hálákat Istennek.

Mi is megállunk egy pillanatra és jó reménységgel tekintünk úgy a kipróbált és megpróbáltatott főgondnok, mint a szerény viszonyok között hűségesen szolgáló és az egyházmegyei gyámintézeti és lelkészi nyugdíjintézeti pénztárosi tisztelet is ellátó ambiciózus lelkipásztor további működése elé.

Isten éltesse és segítse őket ad multos annos.

Kása Béla.

I R O D A L O M

Segítetek. Az Országos Református Szeretetszövetség naplára az 1943. évre.

Isten kegyelméből már tizedik évfolyamában jelent meg az ORSZ megszokott alakú és tartalmú naplára a következő esztendőre. A múlt évben 100,000 példányban nyomták ki és mind egy szálíg elfogyott. Ez bizonyítja a naptár áldásos és elterjedt voltát. A szokásos naptári rész után az ORSZ jelentését találjuk az 1941. évről. A szervezési ügyek, az intézetek, az adományok felsorolása után a reményteljes tervekkel foglalkozik. Nyelcaldalmi terjedelmű képanyagot találunk részben az intézményekről, részben az intézményekkel kapcsolatos szemlévekről. — Az Igét Dr. Enyedy Andor püspök írta. Csikesz Sándorról, mint a Szövetség nagy barátjáról, Kodolányi János emlékezik meg. A naptár jórészét a *faluról írt cikksorozat* képezi. A falu lelki bajairól és gyógyszeréről Kovács Imre beszél, a falu és a tanya gazdasági bajait és a belőlük kivezető utat Dr. Gesztelyi Nagy László világítja meg, Dr. Kovács István a falusi élet egyik legégetőbb problémájáról szól: Megindult a falu a város felé! A sárospataki népfőiskoláról az egyik tag tart beszámolót, Nagyatádi Szabó István terveiről Szíjj Bálint felsőházi tag emlékezik meg, Kiss Géza

nem csupán Baranya, hanem az egész magyar élet halálos rákjáról, az egykéről mond el fájó dolgokat. Novák Olga pedig a kifelé vezető utat mutatja meg. Az ONCSA szerepéről Dr. Kerék Mihály ír, Havas Imre közegészségügyi felügyelő a zöldségtermelésről szól. A népegészségügy különféle problémáit öt oldalon keresztül olvassuk. Nagy érdeklődésre számíthat a szépirodalmi rész: R. Berde Mária, Wass Albert, Ignác Rózsa novellái, Veres Péter kis regénye a református arcot mutatják elénk, Verseket Bódás János, Erdélyi József és Laczkó Géza írtak a naptárba, Szabolcska Mihály öt verse pedig az irodalomtörténet lapjairól került át. A naptárt a vásári rész zárja be.

Minden református faluból és gyülekezetből meg kell adni a segítőkezet, hogy az ORSZ naptára ebben az évben még több példányban terjedjen el. Ára 50 fillér. Csoportos megrendelések az ORSZ központjánál intézhetők el egy levelezőlapon: Budapest, XIV., Stefánia-út 29/a). A naptár ára 50 fillér.

HALOTTAINK

Nagy Károly a makó-belvárosi gyülekezet nyugalmazott lelkipásztora, 85 éves korában, hosszas szenvedés után, jobblétre szenderült. Hű órállója volt egyházának és férfikora teljességében élénk részt vett a város és vármegye életében. Az igaznak emléke áldott. A B. F. R. A.

KÜLÖNFÉLÉK

Háromszázöt elszlávosított hajdúsámsóni magyar családra akadtak Száldobos községben. A múlt század harmincas éveiben Hajdúsámsónból sok család költözött ki Száldobos községbe. Ezek a családok mind reformátusok és szántista magyarok voltak. Éppen ezért kellett nagy megdöbbenést, és feltűnést, hogy Száldobos környékén egész sereg olyan családot találtak most a visszatérés után, amelyek mind görög katolikusok, de magyaros hangzású nevek. Nem kevesebb mint 305 családot írtak össze, melyekben ilyen nevek vannak: Aranyos, Balogh, Haraszti, Csalóka, Bence, Szekelenczey, Szablyas, Nyerges, Lipesev, Kádár stb. Az egész névjegyzéket valaki összeállította azért, hogy felhívja az illetékesek figyelmét a község magyar eredetű és az elszlávosítás szomorú tényére, a magyar családok kihalásának veszélyére és fel akarja vetni egyúttal azt a gondolatot is, hogy az egykor magyar, ma ruszin családok nemesek nyelvükben, hanem érzelmeikben is ismét magyarokká kell, hogy váljanak. Ezt a visszamagyarosítási mozgalmat nagy lelkesedéssel és körültekintéssel az Egyesült Női Tábor óhajtja keresztül vinni, tekintettel arra, hogy ezek hajdúsági eredetű családok.

A Magyar Evangéliumi Munkásszövetség érdekében kaptunk igen lelkes propagandacikket Vidor János debreceni református egyháztag testvérünkől. Cikkéből közöljük az alábbi megszívlelendő sorokat: „Magyar református testvéreket várunk Krisztus szeretetével, önzetlen felebaráti kezfogással; egy újabb magyar nemzedéket kívánunk látni. Ezért küzd és harcol a mi komoly szervezetünk, hogy a régi korszak romjain felépítsen egy erőteljesebb, egészségesebb új magyar társadalmat. Célja átforgalmazni és újjászervezni az egész magyar református keresztyénséget, közös egységbe tömöríteni testben és lélekben egyaránt. Mert nem az a fontos az emberek közösségében, hogy ki milyen állást, hivatalt, foglalkozást tölt be, hanem hogy hogyan tölti be azt. Tud-e lelkiismeretesen dolgozni; munkáját pontosan, becsületesen és szorgalmasan végzi-e el, mert az igazi munka és komoly életlehetőség csak a saját és tiszta lelkiismeretünk-től függ. Tömörüljünk hát mi is Krisztus zászlója alá, mert a názáreti Jézus, az ácsmester jár a dolgozó emberek élén, az Ő parancsai érvényesek az egész társadalomnak. Szövetségünk bibliai idézete (Gal. 6:2): „Egymás tehát hordozzátok...”

HIVATALOS ÉRTESEITÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

6712—1941. szám.

TÁRGY: *Lelkészek életrajzi adatai.*

KÖRLEVÉL

minden lelkipásztortestvéremhez.

Egyházkerületi közgyűlésünk 202—1941. sz. a. hozott határozatában nyert felhatalmazás alapján 6712—1941. sz. körlevélben már elrendeltem volt a tiszántúli egyházkerületben élt és élő valamennyi lelkész, lelkészjellegű egyén, lelkészi családtag életrajzi adatainak lehetőség szerint pontos összegyűjtését. Az anyakönyvekben feljegyzett adatok ma már csaknem teljes egészben rendelkezésünkre állnak. Egy ilyen gyűjtés azonban sohasem lehet teljes, az anyakönyvi feljegyzések is néha hiányosak s azonfelül más egyházkerületek területén történt születések, házasságkötések, halálozások sem jutnak az anyakönyvi bejegyzések útján tudomásunkra. De szűkszavúak is a hivatalos bejegyzések. Lelkészeink szemlévének megbecsülése arra késztet, hogy nemcsak több, magánéletükre, gyülekezetünkben végzett munkájukra vonatkozó adatot igyekezzünk összegyűjteni, amíg ezeket el nem mossa az idő. Különösen a nyugalmazott lelkipásztorok, vagy az elhunyt lelkipásztorok családtagjai lehetnek ebben a történelmi értékű és kegyeletos adatgyűjtésben segítségemre. Felkérem azért lelkipásztortestvéreimre, hogy *a gyülekezetük kebelében élő minden nyugalmazott lelkipásztort, lelkészözvegyet vagy családtagot szólítsanak fel arra, hogy amennyire hajlamuk és kedvük engedi, részletes önéletrajssal gazdagítani szíveskedjenek levéltárunkat. Ha azonban egy emlékiratszerű önéletrajz elkészítése terhes volna, akkor is legalább a következő kérdésekre legyenek szívesek pontos válaszukat megadni:*

1. Lelkipásztor (lelkész, lelkészözvegy) neve:
2. Születési helye, éve, hónapja, napja:
3. Szüleinek neve, foglalkozása, lakhelye:
4. Ha az apa lelkész, vagy az anya lelkészleány, akkor annak születési, házasságkötési, esetleg halálozási helye, éve, hónapja, napja:
5. Ha a nagyszülők közt van lelkész, annak születési helye, ideje, szolgálati helye és ideje, halálának helye és ideje, házasságkötésének helye és ideje:
6. Lelkipásztor (lelkész) hol szolgált, mettől meddig?
7. Nyugalomban van mióta s hol él?
8. Nejének neve, születési ideje, helye, házasságkötésük helye, éve, hónapja, napja:
9. Ha a lelkipásztor (lelkész) neje papi családból származik, a rokonságában élt vagy élő lelkészekre vonatkozó, általa ismert adatok:

E rövid kérdésekre a választ december hó 10-ig kérem az érdekeltektől; ugyanekkor kérem jelezni azt is, hogy egy későbbi időpontra számíthatunk-e a bővebb önéletrajz beküldésére és körülbelül mikorra.

Debrecenben, 1942 november 15.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

7452—1942. sz.

TÁRGY: *Kisegítő tanerői szolgálat megszűntetése.*

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű iskolaszéki elnök urakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 210.000—1942. VI. 5. ü. o.-nak valamennyi népoktatási kerület kir. tanfelügyelőjéhez intézett rendeletének másolatát tudomásulvétel céljából azalábbiakban szövegszerűen másolatban közlöm:

„Az 1943. évi január hó 1-től kezdődően a kisegítő tanerői szolgálatot megszüntetem. Felhívtam az érdekelteket népoktatási tantervű új tanítói állás megszervezésére azzal, hogy méltányosnak tartom a már ott működő kisegítő tanerő meghívását.

Több iskolafenntartó a kisegítő tanerőt nem hívta meg, hanem az állást választás útján töltötte be.

Felhívom ezért kir. tanfelügyelő urat, tegyen jelentést folyó évi december hó 1-ig kimutatás formájában a népoktatási kerülete nem állami népiskoláiban működő ama kisegítő tanerőkről, akiket az iskolafenntartó eddig nem hívott meg, vagy legkésőbb december hó 1-ig nem fog meghívni.

A kimutatás tartalmazza a kisegítő tanerő nevét, állomáshelyét, szolgálati idejét és minősítését. Jelentéséhez csatolja a tanerők összes működési bizonyítványát is.

A kimutatásba vegye fel kir. tanfelügyelő úr azokat a kisegítő tanerőket is, akik olyan népiskoláknál működnek, ahol az iskolafenntartót új állás megszervezésére eddig nem hívtam fel.

A jelentés felterjesztésére határidőmeghosszabbítást nem adhatok.

Budapest, 1942. évi november hó 10-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Boreczky Elemér s. k.
miniszteri osztálytarasos.

Debrecen, 1942 november 16.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
7361—1942. sz. TÁRGY: Szentmátéi Népiskolai
Leányotthon támogatása.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű lelképásztor urakhoz.

A „Református Jövő” a nemzetiségi vidéken szétszórta élő magyar családok gyermekeinek kellő gondozhatása érdekében a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr támogatásával szórványinternátust létesített Szolnok-Doboka vármegye Szentmáté községében. Az állami támogatásnak az a feltétele, hogy a református társadalom is megfelelő adományokkal biztosítja az intézmény működését. Három diakonisszatestvér felügyelete alatt 50 gyermek evangéliumi szellemű magyar neveléséről történik gondoskodás a szórványinternátusban.

Bizalommal kérem a nagytiszteletű lelképásztor urakat, hogy megfelelő módon gondoskodjanak arról, hogy az egyes gyülekezetekben is felelősség ebredjen a nagyjelentőségű munkát végző szórványinternátus támogatására. Emlékezzenek meg összejöveteleken, szeretetvendégségek alkalmával az intézményről s az önként befolyó adományokat (pénz, ruhanemű, felszerelési tárgyak, élelmiszerek) juttassák el az internátus számára, amelynek címe: „Református Jövő” Népiskolai Leányotthon, Szentmáté, Szolnok-Doboka vármegye.

Debrecen, 1942 november hó 15.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

Pályázati hirdetmények

Minden pályázati hirdetményt egyházkerületünk hivatalos lapjában: a Debreceni Protestáns Lapban közzé kell tenni és a Kiadóhivatal címére (Debrecen, Kálvin-tér 17. Püspöki hivatal, Postafiók 65) kell beküldeni.

Hirdetési díj millimétersoronként 10 fillér. Legkisebb hirdetési díj 2 pengő.

Nyírmártonfalvai református egyházközség — közvetlen Debrecen szomszédságában — pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett II. sz. tanítói állásra. Fizetés: egyházközségtől 40%-os hozzájárulás, államszegély. Jó lakás, melléképületekkel, kerttel. Kötelesség: reábizott osztályok tanítása. Lelkésznek, kántortanítónak — akadályoztatásuk esetén — díjtalan helyettesítése. Bemissziói munkában segédkezés. Helyi jelölt nincs, nők is pályázhatnak. Határidő 8 nap. Állás azonnal elfoglalható. Református Iskolaszék.

TARTALOM:

Szentpéteri Kun Béla: A sorrend kérdése
Gáál István: A Tiszántúli Egyházkerület felosztása
Barla Szabó Jenő: Lovassy István, a hitbuzgó kisújszállási egyháztag
Hírek az egyházmelegyéből — Irodalom — Halottaink — Különlélek — Hivatalos értesítés — Pályázati hirdetmények — Hirdetések

TANKÖNYVEK FÜZETEK ISKOLASZEREK

LEGNAGYOBB RAKTÁRA

Méliusz

KÖNYVKERESKEDESBEN

Debrecen, Ferenc József-út 26.

Kívánatra árjegyzéket díjtalanul küld.

**MAGYAR ÁLTALÁNOS
HITELBANK**

DEBRECENI FIÓKJA

Piac-utca 45-47. Telefon: 23-70, 23-71.
FOGLALKOZIK A BANKÜZLET MINDEN ÁGÁVAL.

DEÁK FERENC úriszabó, magyar ruha készítő és papiszabósága. **Hódmezővásárhely, IV., Feleki-u. 46. szám.**

Az országos híró Szántó L.-nek 1935 óta haláláig volt palást-, tógakészítő mestere. Készíték ORLE-formába szövetselyempalástot, süveget, tógát, övet, papl mellényt. Regit felújítók. Felvidéki, erdélyi Tiszteletes Uraknak nem ORLE-formájú palástjait mérsékelt áron átalakítom ORLE-formába. Elismerő és ajánlólevelekkel, mintákkal szolgálók. Pontos időben, portómentesen szállítok elismert finom anyagokból és szép munkával. Református Iparos.

Lelkész urak figyelmébe!!!

RÓZSÁSSY JÓZSEF építési vállalkozó
templomépítési, tatarozási és tervezési vállalata
tájékoztató költségvetésekkel, tervekkel, szaktanácsokkal díjmentesen szolgál, helyszínre utazik.

Kálvinista cég!

Vállalati összegének 2-3%-át a református lelkészárvaik javára adja. Számos elismerő és kitüntető bizonyítvány.

Tiszalök.

Postafiók 11.

Belvárosi Takarékpénztár Rt. fiókja, Debrecen

Ferenc József-út 53. Telefon: 28-40, 19-52.

Foglalkozik a banküzlet minden ágával:

betétek elhelyezése kölcsönök folyósítása
értékpapírok vétele és eladása.

REFORMÁTUS

**PAPI
PALÁST
ÉS SÜVEG**

KÉSZÍTÉSE
ELSŐRENDŰ
KIVITELBEN

**FÉNYES
ILONA
RIMASZOMBAT**

A Kollégium felsegítésére történt megajánlások és befizetések.

Befizetések 1942 szeptember 10-től október 10-ig.

	Pengő
Református egyház, Tiszaberecl	30— (90—)
(A megajánlott összeg dupláját küldi.)	
Dankó Sándor lelk., Tiszafüred	6— (45—)
Kolozs Károly ig.-tanító, Tiszafüred	4— (30—)
Református egyház, Biharpuspöki	
(perselypénz)	4-74
Református egyház, Szaboles	30— (60—)
Dr. Janka Dezső íbirós, aleln., Debr.	30— (180—)
Református egyház, Nagyhalász	200
Nagy László vallásokt.-lelk., Kisújszáll.	6— (21—)
Református egyház, Nábrád, 1942-re	20— (40—)
Dienes László, Nábrád, 1942-re	30— (60—)
Fóris Lajos lelkész, Hodász	50— (100—)
Református egyház, Hodász	10— (20—)
Bíró Sándor lelk., Oros, 1941—42-re	40—
Turóczy László vall.-tan., Békés	31-26 (85-10)
Dr. Telegdy Lajos ügyvéd, Békés	250— (500—)
Móré János, Mándok	2-09 (4-09)
Református egyh. gond. hiv., Makó	300— (600—)
Tasnádi Kardos Zoltán, Debrecen	100—
Református egyház, Nagylonya	30— (60—)
Gilicze Sándor esperes, Kajdacs	250— (500—)
Református egyház, Tiszaigar	20— (40—)
Kovács Kálmán, Debrecen	15— (135—)
Juhász Bálint ny. ig.-tan., Mezőtúr	10— (100—)
Németh Károly lelkész, Keszthely	120— (240—)
Dr. Borbély Sándor alispán, Ny.-háza	30—
Czirják Géza lelkész, Túrkeve	10— (190—)
Református egyház, Békéscsaba, 1942	50— (100—)
Özv. Szilágyi Béláné, Budapest	10— (90—)
Kovács Gyula min. tan., Debrecen	50—
Újvárosi Kálmán, Debrecen	3— (54-30)
Kovács József, Szombathely	3— (48—)
Dr. Herpay Gábor, Debrecen	5— (45—)
Ary Lajos számv. főnök, Debrecen	10— (120—)
Dr. Szatmári Imre polgármest., Mezőtúr	10— (130—)
Dr. Uzonyi György, H.-bőszörmény	100—
Kósa Béla református lelk., Kisar	4— (23—)
Dr. Tóth István ny. államtitkár, Bpest	100—
Református egyház, Rákóczi falva	10— (20—)
Dr. Fráter László alispán, B.-újfalva	5— (95—)
Nagy József, Ökörmező	5— (10—)
Birtha József lelkész, Apagy	5— (100-40)
Apagyi tanítók	4— (84—)
Dr. Kövér Sándor, Hajdúböszörmény	25—
Vozáry Elemér ig.-tanító, Nagyvisnyó	6— (14—)
Kóti Jeremiás, Hajdúhadház	5— (110—)
Dr. Ungváry Antal táblai tanácseln.,	
Nagyvárad	20— (100—)
Vámosi Béla papírkeresk., Debrecen	10—
Vámosi Ferenc fűszerkeresk., Debr.	10—
Mónus Jánosné, Debrecen	1—
Dr. Papp Géza református lelk., Kaba	50— (100—)
Dr. Erdős Károly egy. tanár, Debr.	30— (564—)
Ref. Tanítótötestület, Törökszentmiklós	25— (50—)
Dr. Joó István Debrecen	20— (400—)
Református Tanítótötest., Hajdúszovát	18-82 (172-88)
Közégi Tanítótötestület, B.-újváros	22— (296—)
Vitéz Szentgyörgyi Lajos, Debrecen	3— (35—)
Pethő Ferenc ig.-tanító, Tiszalök	6— (132—)
Ref. egyház, Kisar (100 P első részlete)	15—
Dr. Vértessy István, Harta (Pest m.)	15— (300—)
Bary Gyula esperes, Nagybereg	50— (398—)
Vaday Béla esperes, Élesd	30—
Református egyház, Élesd	25—
Református egyház, Érendréd	100—
Református egyház, Vásárosnamény	100— (200—)
Református egyház, Danesháza	10— (20—)

	Pengő
Ballay Aladár lelkész, Danesháza	20-10 (40-20)
Református egyház, Nyírlövő	20—
Balogh Oszkár, Nyírlövő	24— (48—)
Dr. Révész Imre püspök, Debrecen	93— (672—)
Futó András püsp. titk., Debrecen	20— (420—)
Vass András ny. fémipari tan., Debr.	20— (40—)
Református egyház, H.-bőszörmény	500— (600—)
Dr. Rada Tibor ügyv., Budapest	20—
Veress Bálint ny. esp., Debrecen	5— (145—)
Református egyház, Beregsurány	50— (100—)
Kovács Lajos lelkész, Érkörtvélyes	50—
Palágyi István lelkész, Beregsurány	30— (60—)
Református egyház, Geszt	100—
Polgári iskolai tanári kar, Debrecen	28-73 (280-92)
Boros János lelkész, Szelecske	20—
Református egyház, Balmazújváros.	
Kollégiumi nap	2.380-46
Református egyház, Börvely	1.000—
Peleskey Sándor lelk., Börvely	70—
Református egyház, Krasznaszentm.	50—
Veress László lelk., Krasznaszentmikl.	50-14
Dr. Pásztor József tanár, Szeghalom	50-14
Szabó Gábor, Eötvös-u. 49. sz.	50— (150—)
Ref. gimnáziumi tanárok, Debrecen	75-96 (754-48)
Református egyház, Túrricse	20-10 (40-20)
Csala Imre tanító, Kisvarsány	15—
Molnár József főjegyző, Vajta	20—
(fiának, Molnár Géza II. b) o. gimn.	
tanulónak adott díjkezdvezményt	
az akcióra visszaadja)	500—
Református egyház, Hajdúszoboszló	140— (280—)
Molnár Zoltán lelk., Hajdúhadház	30— (65—)
Református egyház, Beregbene, 1942.	25— (65—)
Református tanítótötest., Dévaványa	100— (300—)
Kun István nyomdaig., Debrecen	100— (300—)
Kamat 1942 június 30-ig	1,042-46

Befizetések 1942 október 10-től november 10-ig.

	Pengő
Bartha György lelk., Békéssámsón	30— (60—)
Varga Béla, Debrecen	5— (110—)
Faragó István, Debrecen	20—
Dr. Kádár István főügyész, Debrecen	10— (190—)
Fodor József lelk., Fugyivásárhely	50—
Református Egyh., Fugyivásárhely	20—
Református Egyh., Körösnagyharsány	20— (40—)
Koncz Sándor, Debrecen	20—
Vajó Zoltán lelk., Körösnagyharsány	10— (20—)
Tóth Lajos lelk., Túrkeve	20— (50—)
Református Egyház, Kuncsorba	10— (30—)
Dr. Szálkay (?) István, Hbőszörmény	10—
Papp Gábor lelk., Köröstarcsa	4— (66—)
Dömsödi Imre tanácsnok, Debrecen	40—
Molnár Vince lelk., Darvas	30— (80—)
Gecsei János tanító, Makó	10—
Szilágyi Árpád lelk., Kunmadaras	20-10 (40-20)
Református egyház, Hegyközsatár	20—
Református egyház, Darvas	30— (60—)
Zsados Lajos ny. ig.-tanító, Debrecen	5—
Szűcs László lelk., Hegyközsatár	20—
Csiha Gábor tanító, Hajdúhadház	10— (20—)
Dr. Dancsy László főorv., Hhadház	20— (40—)
Dr. v. Hadházy Ferenc főgond., Hhad.	120— (140—)
Kiss Gyula tanító, Hajdúhadház	12— (24—)
Ónódy Géza tanító, Hajdúhadház	12— (24—)
Vida Károly ny. kántor, Hhadház	20— (40—)
Dr. Bertha Jenő, Nagykovács	50— (100—)
Református egyház, Érkeserű	40—
Kiss Ferenc lelk., Érkeserű	60—

	Pengő	Pengő	
Ózy, Tóth Andrásné, Debrecen	50—	Dr. Ferenczy Károly lelk., Debrecen	143— (286—)
Dr. Molnár Béla lelk., B.-újváros	143— (293—)	Futó András püspöki titkár, Debrecen	20— (440—)
Református egyház, Bojt	30— (80—)	Dr. Boér Elek, közig. bírós. tanácseln. Budapest	250—
Református egyház, Cséese	10— (15—)	Református gimnáziumi tanárok	67-36 (821-84)
Orosz Kálmán lelkész, Cséese	20—	Református polgári iskolai tanárok	26-70 (307-62)
Dr. Uray Sándor, Bpest, K. L.-tér 11.	50—	Molnár József főjegyző Vaja, Géza fiának adott kedvezmény	10— (30—)
Református egyház, Tiszafüred	133— (433—)	Veress Bálint tb. esperes, Debrecen	5— (150—)
Református Lelk. Hiv., Földes	244— (314—)	Kulesár Dezső lelk., Magyarok	20—
Kerékgyártó István, Debrecen	200—	Lajos Sándor lelk., Fancsika	50— (100—)
Soos András, Debrecen	10—	Református egyház, Szaniszló	25—
Dr. Komlós Balázs postahiv. ig., Debr.	20— (40—)	Kiss Ferenc lelkész, Szaniszló	25—
Református egyház, Gaesály	300— (600—)	Református egyház, Fényeslitke	50— (100—)
Református egyház, Tiszaföldvár	115—	Cseh Zoltán lelkész, Fényeslitke	30— (60—)
Református egyház, Kiszvárd	100—	Förizs Endre lelkész, Barkaszo	100—
Sörös István csetgyáros, Hbadház	20— (40—)	Horváth Gábor ig.-tanító, Jánd	10— (40—)
Református egyház, Telétlen	32-10 (44-16)	Református egyház, Misztótfalu	24—
.. Cégénydányád	10— (40—)	Szűcs Ferenc főerdőmérn., Vuicskómező	50—
.. Nagyhodos	85— (135—)	Református egyház, Gebe	40— (80—)
.. Beregrákos	50—	Nagy Gyula lelkész, Gebe	40-10 (80-10)
Dr. Balogh Sándor v. főjegyz. h., Debr.	10— (130—)	Református egyház, Nagykolcs	20—
Ary Lajos számv. főnök, Debrecen	100— (200—)	Gyöngyösi Bálint lelkész, Nagykolcs	10—
Református egyház, Ócsöd	15— (315—)	Székely Andor papírkeresk., Debr.	50— (100—)
Dr. Vértessy István, Harla	3— (57-30)	1912 szept. 10-ig befolyt	107,428-49
Ujvárossy Kálmán tanító, Debrecen	10— (100—)	Szept. 10—okt. 10-ig	8,309-86
Ózy, Szilágyi Béláné, Budapest	10— (110—)	okt. 10—nov. 10-ig	5,191-26
Juhász Bálint ny. ig.-tanító, Mezőtúr	5— (50—)	Összesen	120,929-61
Dr. Herpay Gábor v. fitáros, Debrecen	6— (138—)		
Pető Ferenc ny. ig.-tanító, Tiszalók	25— (45—)	Más alapítványokra.	
Szombathy Imre lelk., Eperjeske	10— (140—)	Nagy József főjegyző Pocsaj, Szabó— Bethleni-alapra	70— (120-10)
Dr. Szatmári Imre főjegyző, Mezőtúr	20— (420—)	Harsányi Pál esperes saját alapjára	100— (800—)
Dr. Joó István v. tanácsnok, Debrecen	3— (51—)	Dr. Simon Gyula orvos, Pocsaj, 1922-ben érettségizők alapjára	50— (100—)
Kovács József, Szombathely	20—	Dr. Veress István-alapra :	24—
Boda Ferenc lelk., Biharkeresztes	200— (400—)	Vigváry Lajos tanító, Bihartorda	50—
Református egyház, Hajdúhadház	20—	Lőrinczi József tanító, Monostorpályi	291—
Radványi Mihály tanító, Érkörtvélyes	50— (100—)	Összesen	12,580-40
Református egyház, Tiszabura	43-50 (107-50)	1942 szept. 10-ig befolyt	12,874-40
.. Csökmő	100— (250—)	Összesen	133,804-01
.. Dombrád	20— (40—)		
.. Nyíradony	5— (115—)	Végösszeg az akcióra és külön alapítványokra	133,804-01
Kóti Jeremiás, Hajdúhadház	10— (40—)		
Benyhe Imre ig.-tanító, Debrecen	50— (100—)		
Református egyház, Olesvaapáti	100— (200—)		
.. Beregszász	10-10		
.. Székely	30— (60—)		
Tóth Jenő lelk., Olesva	20—		
Visky Ferenc lelk., Egri	20—		
Református egyház, Egri	50— (110—)		
.. Zsáka	20— (40—)		
.. Vasmegyer	30— (60—)		
Fekete Lajos lelk., Vasmegyer	30— (60—)		
Gerzsényi István lelk., Zsáka	40— (80—)		
Református egyház, Furta	30— (60—)		
.. Olesva	18— (72—)		
Tóth János tanító, Hajdúnánás	10— (20—)		
Losonczy Lajos főgondnok, Tszentimre	10— (20—)		
Molnár Elemér lelk., Tszentimre	5— (10—)		
Pápay Dezső tanító, Tszentimre	5— (10—)		
Boldizsár Ferenc tanító, Tszentimre	5— (10—)		
Jakab Tamásné tanítónő, Tszentimre	5— (10—)		
Sipos Ferenc tanító, Tszentimre	20— (40—)		
Református egyház, Tiszaszentimre	51-20		
Iskolás gyermekek gyűjtése T.-szentimre	12— (91-08)		
Dr. Baresay Károly vm. főügy., Nyárad	5— (100—)		
Dr. Fráter László alispán, B.-újfal.	3— (24—)		
Nagy László v. o. lelk., Kisújszállás	5— (105-40)		
Birtha József lelkész, Apagy	4— (88—)		
Apagy tanítók	50— (100—)		
Református egyház, Ibrány	20— (40—)		
Hetey Sándor lelkész, Nyíradony	30—		
Deák Lajos lelkész, Petneháza	10— (200—)		
Czirják Géza lelkész, Túrkeve	10— (20—)		
Andó Ferenc lelkész, Csökmő	10— (20—)		
Bede Géza ig.-tanító, Csökmő	3— (6—)		
Bérczy Miklós ig.-tanító, Csökmő	3— (6—)		
Bérczy Miklós tanítónő, Csökmő	3— (6—)		
Bakos Kálmán tanító	5— (10—)		
Bod Margit tanítónő, Csökmő	2— (4—)		
Juhász Éva tanítónő, Csökmő	20— (60—)		
Vass András ny. fémiparisk. t., Debr.	30-10 (60-20)		
Gávai egyház	25—		
Lázári egyház	100—		
Mezőladányi egyház	20—		
Kágyai egyház	30—		
Kágyai lelkész Dibáczy József	30— (60—)		
Békésszentandrás egyház	40— (80—)		
Marjai Géza lelk., Békésszentandrás			